

SAMME FADER HAN DOCK BLIVER

En litteraturstudie angående gudsbilden i två barnbiblar

Natalia Andersson

Umeå universitet HT10

Teologi och religionsvetenskap

Kandidatuppsats i religionsvetenskap med didaktisk inriktning 15 hp

Handledare Elisabeth Raddock

Samme Fader Han Dock Bliver

(Though, the Same Father He Will Be)

Abstract

This is a comparative literature study between two children's bibles and the Swedish Bible. The study compares three stories from the Bible with the children's bible versions of them. The purpose of the study is to see whether God is portrayed differently in the children's bibles, and if so, in what way. The study uses narratology to analyze the chosen texts and a hermeneutical frame of interpretation to ascertain what the difference between the versions of the same story is and if and how this effects the meaning, message or image of God conveyed by the original text. The study finds that many liberties have been taken with the original stories, the most frequent of which being different form of censorship. This is achieved by excluding violent and/or cruel parts of the stories in the children's bible versions, or adding elements such as descriptions of positive emotions to God's actions or enhancing the bond between God and other agents of the story.

The study is largely based on the work of Sören Dalevi and his dissertation *Gud som haver barnen kär – Barnsyn, gudsbild och Jesusbild i Barnens bibel och Bibeln I berättelser och bilder*, but this study is conducted on a much lower level and smaller scale.

Key words: barnbibel, gudsbild,

Innehåll

Abstract	3
1. Inledning	1
1.1 Syfte och frågeställningar	2
1.2 Material och metod	3
1.3 Avgränsningar	6
1.4 Disposition	7
2. Bakgrund, teori och forskningsöversikt	8
2.1 Vad är en barnbibel?	8
2.2 Forskningsöversikt	8
3. Resultat	10
3.1 Skapelsen och edens lustgård	11
Bibel 2000:	11
Bibel för barn (s.8-14.):	13
Barnens stora pocketbibel (s.4-13)	14
3.2 Guldkalven	17
Bibel 2000	17
Bibel för barn (s.78-79)	18
Barnens stora pocketbibel (s. 78-79, ”Den gyllene tjuren”)	19
3.3 Erövringen vid Jeriko	20
Bibel 2000	20
Bibel för barn (s.78-79)	22
Barnens stora pocketbibel (s.88 ”Seger i Jeriko”)	22
4 Diskussion	23
4.1 Diskussion av det framkomna resultatet	24
4.2 Diskussion av de båda barnbiblarna i helhet	29
4.3 Har jag fått uppnått mitt syfte och besvarat mina frågeställningar?	31
4.4 – Avslutning	33
5 Bibliografi	35

1. Inledning

Gläd dig då, du lilla skara:

Jakobs Gud skall dig bevara

För hans vilja måste alla

fiender till jorden falla.

Vad han tar och vad han giver

samme Fader han dock bliver

och hans mål är blott det ena

barnets sanna väl allena

Ur Psalm 248, *Tryggare kan ingen vara*

När jag läser Bibeln, framträder för mig bilden av Gud som en svartsjuk varelse som inte är sen att ta liv och utföra grymheter mot både sina troende och de som inte tror på honom. Självklart är jag medveten om att min gudsbild bara är en av ett närmast oändligt antal sätt att uppfatta Gud som varje individ kan få av att läsa den heliga skrift, eller genom att tillgodogöra sig den kristna läran på annat sätt. När jag läste kursen Religionspsykologi fick jag upp ögonen för hur olika människors gudsuppfattning kan vara, och det var någonting som verkligen fascinerade mig. Det råder ju ingen tvekan om att det är samma skrift vi läser när vi läser Bibeln, men ändå är det inte det på något sätt. De av Guds handlingar som jag läser och tolkar som svartsjuka försök att lägga beslag på ett folk att kalla sitt eget och ett samtidigt erkännande av andra gudar, tolkar någon annan som en kärleksfull handling för att rädda sina gunstlingar från falska avgudar. Inget i den här enorma skillnaden har någonsin känts begriplig för mig. Tills i våras.

Att den heliga skrift fanns i förkortade och färgglatt illustrerade versioner för barn var nämligen ett faktum som jag var helt omedveten om ända fram till våren 2012, då jag genom kursen Religion och samhälle kom i kontakt med den första svenska avhandlingen om barnbiblar: Sören Dalevis *Gud som haver barnen kär?: barnsyn, gudsbild och Jesusbild i Barnens bibel och Bibel i berättelser och bilder* (Verbum, 2007). Jag kom då att tänka på att de som tagit del av en barnbibel i unga år kanske växer upp med den bilden av Gud som förmedlas i någon version av den myriad av barnbiblar som finns idag, och att den bilden kanske markant skiljer sig ifrån originaltexten. När en barnbibel berättar om hur Lot och hans

familj räddas från förstörelsen av Sodom och Gomorra, tar den då upp att Lot erbjuder Sodom's manliga invånare sina egna döttrar att våldta istället för de främlingar som han huserar för natten? När en barnbibel berättar, i ord och bild, om israeliternas uttåg ur Egypten, nämner den då att allt förstfött i Egypten slaktas som straff för att Faraos hållit folket Israel som slavar? Illustreras detta massmord? Kommer en barnbibel att ta upp Hagar och Ismael? Och kan svaret på dessa frågor föra mig närmare en förståelse för hur olika Gud uppfattas av andra än jag själv, som aldrig ens hållit i en barnbibel innan jag inhandlade mitt material till denna studie?

För att konkretisera: jag tror att det finns passager i Bibeln som skulle revideras kraftigt eller uteslutas helt vid ett eventuellt återberättande i en barnbibel. Jag tror att detta beror på att Guds väsen i dessa kan riskera att uppfattas som på något vis olämpligt för barn, genom inslag av grymheter, svartsjuka eller rent av död och förintelse. Jag kommer utifrån detta göra en jämförande litteraturstudie mellan tre olika texter ur Gamla testamentet, samma texter ur de tre olika versionerna av Bibeln och med hjälp av detta försöka bevisa att den Gud som porträtteras i barnbiblarna är snällare och mindre komplex än i Bibel 2000, ja, helt enkelt en mer barnvänlig Gud. Jag kommer att försöka bevisa att denna gudsbild åstadkoms genom att bearbeta och revidera originaltexterna. Detta teoriserar att detta kan komma att visa sig i form av att den subjektiva urvals- och bearbetningsprocessen som utgör skapandet av alla barnbiblar (Dalevi, 2007), kommer att ha rationaliserat bort ”obehagliga” delar av de utvalda berättelserna. Det har kanske skett genom att man helt enkelt har plockat bort vissa passager, att man har ändrat eller lagt till vissa detaljer i berättelserna, eller att man har valt att formulera om explicita formuleringar om känsliga ämnen som till exempel ilska, förbannelse, avvisande eller mord.

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna uppsats är att utföra en jämförande litteraturstudie för att undersöka den gudsbild som förmedlas i två barnbiblar i förhållande till Bibel 2000. Jag gör ett nedslag i tre berättelser ur Gamla testamentet i två barnbiblar (vilka presenteras under ”Metod och material”) och Bibel 2000, och de frågeställningar som ligger till grund för mitt arbete är följande:

- Framställs Gud annorlunda i de två barnbiblarna än i Bibel 2000 och om det finns en skillnad i den gudsbild som förmedlas i de två barnbiblarna jämfört med den i Bibel 2000, vad är den?
- Hur återberättas bibeltexterna?
- Går det att finna ett särskilt tema eller mönster i hur berättelserna har anpassats i de två barnbiblarna, och hur ser detta i så fall ut?

1.2 Material och metod

I detta stycke ämnar jag presentera föremålen för min litteraturstudie i sin helhet, samt redogöra för vilka texter jag har studerat och vilken litteraturvetenskaplig tolkningsmetod jag har använt mig av då jag läst dessa.

De barnbiblar jag valt att arbeta med är *Barnens stora pocketbibel* (2007) från förlaget KM& Bornelings. Boken är en svensk översättning, originalversionen är *The Children's Bible Story Book* (2006), Lion Hudson plc. Boken är tidigare utgiven som av KM & Bornelings som *Barnens Familjebibel* (2001). Den är rikt illustrerad och verkar rikta sig till lite äldre barn, särskilt i jämförelse med den andra barnbibeln jag valt. *Den heter Bibel för barn* (Verbum) och har länge varit den enda helsvenska produktionen av en barnbibel. *Bibel för barn* kom 1995 och är skriven av Karin Andersson, Lisa Östh och Inga Wernolf med illustrationer av Ulf Löfgren. Sedan den gavs ut har den sålt i omkring 25 000 exemplar om året (Risberg 2008). Också den är rikt illustrerad, men i en helt annan stil än *Barnens stora pocketbibel*, som har en riktig serietidningskänsla på sina illustrationer, med detaljerade ansiktsuttryck och grova, nästan smutsiga drag, medan bilderna i *Bibel för barn* är mjukare, i milda färgtoner och allt och alla på bilderna har rundade former och kanter. Texten i *Bibel för barn* är av ett enklare slag än texten i *Barnens stora pocketbibel*. Styckena är kortare, fonten är större och meningarna kortare. Det finns en liten skillnad i hur mycket utrymme per sida som vigs åt text respektive illustrationer i de båda barnbiblarna: *Barnens stora pocketbibel* har på det hela taget mer text och mindre bilder än *Bibel för barn*, men skillnaden emellan de två är inte stor.

Det finns många faktorer bakom mitt val av barnbiblar. Jag ville använda mig av *Bibel för barn* för att det är den enda helsvenska barnbibeln på marknaden. Det finns ju nämligen stor skillnad i utförande beroende på vart barnbiblarna kommer ifrån. De katolska barnbiblarna från t.ex. Italien tenderar att vara mycket mer sobra och allvarliga, och de amerikanska är

mycket för att vifta med moralpekpinnen och dela ut läxor på sätt som påminner om Disneyfilmer. Därför valde jag också *Barnens stora pocketbibel*, som ursprungligen är amerikansk. Det jag tyckte var intressant med Barnens stora var också att den ändå funnits på den svenska marknaden så länge, vilket måste innebära att försäljningen av den gått bra och att den blivit uppskattad nog att tryckas om och om igen. Till saken hör att det väldigt frekvent skrivs och ges ut nya barnbiblar i USA, så jag ville ha en med några år på nacken. En annan faktor är åldersgruppen biblarna riktar sig till. *Bibel för barn* ger mig det direkta intrycket att den riktar sig till yngre barn, inte de allra minsta med inte heller långt efter det att ett barn fyllt 10 (detta antagande har jag senare fått bekräftat genom Risberg, 2008: http://www.svd.se/kultur/litteratur/nya-tilltal-for-nya-lasare_1236775.svd). Detta är ju dock bara min bedömning, välriktad kritik är onekligen att det är en icke-vetenskaplig uppfattning baserad på bokens utseende, texten utformning och saker som de färger som används på framsidan. Samma kritik kan givetvis riktas mot min bedömning av att *Barnens stora pocketbibel* skulle vara riktad till något äldre barn. Den bedömningen grundas på samma saker (utformning, textutformning, färganvändning, illustrationernas stil osv) och jag drog slutsatsen att den riktar sig till barn från 8-9, upp till kanske 14 eller 15 år (detta antagande har delvis kunnat bekräftas genom korrespondens med förlaget). Genom att välja dessa två barnbiblar kände jag att jag fick med det omfång av åldrar och målgrupper som jag var intresserad av att titta närmare på.

1.2.1 Berättelserna

Först en definition av vad jag för denna studie har valt att betrakta som en berättelse. Bibelns olika böcker är indelade i kapitel och dessa kapitel består i sin tur av diverse rubriker. Det är enligt dessa rubriker jag har dragit upp gränser för vad jag betraktar som en bibelberättelse. Så anser jag till exempel att berättelsen om Kain och Abel sträcker sig från 1MOS 4:1-16, eftersom vers 17 står under rubriken Kains ättlingar. Då fortsätter visserligen berättandet om Kain, men jag betraktar texten om Kain och Abel, alltså den delen som är känd för att Kain dräper Abel, och den enda delen som behandlar dessa två bröder tillsammans, som avslutad då texten som behandlar detta händelseförlopp ryms under en rubrik och där nästa tar vid, Kains ättlingar, behandlas inte längre de båda brödernas gemensamma samröre med Gud och varandra. Det går självklart att argumentera för att hela Bibeln är *en* berättelse, eller att varje enskild bok är en hel berättelse, men dels håller jag inte med om det, då jag anser att det vore

som att säga att en novellsamling av ett hundratal olika författare bör klumpas ihop, oh dels för att det omfång jag skulle få med att göra om jag behandlade t.ex. hela första mosebok istället för en utvald berättelse, inte alls lämpar sig för studiens utformning.

De bibelberättelser som jag analyserar för denna uppsats är fem stycken, men behandlas som tre stycken: 1 Mos 1- 1MOS 324 – Gud skapar världen (inklusive Edens trädgård och Människans olydnad och straff), 2 MOS 2 – Guldkalven och slutligen Jos 6 – Erövringen av Jeriko. Dessa berättelser har jag valt på följande grunder: Jag valde skapelseberättelsen med efterföljande berättelser för att Gud i dessa är väldigt aktiv. Dessutom är skapelsen neutral gällande de flesta kontroverser. Jag upplevde att den neutraliteten var viktig för validiteten i mitt arbete och min tes. Det finns mer material att hämta och behandla gällande hur bilden av Gud förskönas när den i Bibeln är svår eller obehaglig, men att välja tre berättelser utifrån den aspekten allena kände jag inte skulle vara mitt arbete till gagn. Det jag vill bevisa är att gudsbilden är annorlunda i barnbiblarna jämfört med Bibel 2000 och anser därför att det är relevant att ha med en mer neutral berättelse just för att på så sätt kunna se hur barnbiblarna har behandlat en sådan originaltext. De andra två valde jag för att Gud även i dessa visar sig aktiv, uttrycker åsikter och uppvisar sidor av sin personlighet som jag på förhand misstänkte kunde vara problematiska att behandla i en bok för barn. Dessutom verkar han genom sina respektive utvalde- Mose i berättelsen om Guldkalven och Moses efterträdare Josua är redskapet Gud verkar genom när staden Jeriko ska intas. Jag tyckte att det skulle vara intressant att undersöka om dessa båda agenter beskrivs med mer personlighet och tillskrivs egna tankar som Dalevi (2007) tydligt visar är fallet med deltagarna i berättelsen om Abraham och Isak på Moria berg.

Det finns två huvudanledningar till varför jag har tagit mig friheten att behandla tre bibelberättelser som en. Den första är enkel: det är helt enkelt så mina utvalda barnbiblar har gjort. Den andra anledningen ryms egentligen i min förklaring av vad jag klassar som en berättelse. Sagan om Gud och de första människorna i Eden (de som senare får namnen Adam och Eva), tar inte slut förrän 1MOS 4:1. Två rubriker dyker upp där emellan, men dessa två rubriker (Människan i Edens trädgård och Människans olydnad och straff) behandlar de första människorna, deras tid i Eden och förhållande till Gud. I nästa kapitel lever de utanför Eden och är inte längre huvudkaraktärerna, det är istället deras barn och ättlingar som står i centrum, och deras direkta länk till Gud, som för min studie är det mest intressanta, är bruten.

1.2.3 Metod

Den metod jag använder för min litteraturstudie är narratologi. Det enklaste sättet att beskriva narratologi är som studiet av *hur* en berättelse berättas, snarare än *vad* som berättas. Detta är dock långt ifrån hela sanningen och för en närmare och djupare förståelse av metoden, se Aspelin (1975). Narratologin har sina rötter i 1960-talets Paris. Termen myntades av Tzvetan Todorov i hans verk *Grammaire du Décaméron* (1969) Förebilden för min uppsats, Dalevi, använder sig främst av narratologen Gerard Genette, som byggde vidare och utvecklade på Todorovs teorier i sin *Figures III* (1972) (Aspelin, 1975). Jag kommer, liksom Dalevi, använda mig av narratologi främst för att tydliggöra de olika texternas relationer till varandra. Metodens främsta funktion i min uppsats blir att uppvisa och förtydliga de två barnbiblarnas versioner av bibeltexterna, och då främst hur de skiljer sig från bibeltexterna, detta genom att narratologi ger enkla och behändiga verktyg för att identifiera en berättelses fabula, om vilken jag kommer att berätta mer senare. Kort sagt kommer jag genom min metod att komma närmare kärnan i respektive berättelse, kärnan är alltså vad som berättas. Detta kommer jag att applicera en hermeneutisk tolkningsmetod på, för att se på vilket sätt, om alls, vad som berättas påverkar vad texten säger i fråga om gudsbild, och på vilket vis, om något vis alls, detta i barnbiblarna skiljer sig från Bibel 2000. För detta ändamål lämpar sig narratologi mycket väl, men en enligt konstens alla regler utförd narratologisk studie är inget mål i sig för den här uppsatsens del. Därmed inte sagt att jag tar mig vilka friheter som helst med metoden eller materialet. Det handlar snarare om att jag inte på den här studien kan tillämpa alla verktyg och analysmetoder som ryms inom narratologin. Studien är i mångt och mycket en jämförande litteraturstudie, som helt enkelt använder sig av narratologin för att identifiera byggstenarna i berättelserna och sedan analysera dessa.

1.3 Avgränsningar

I detta stycke ämnar jag förtydliga vad denna uppsats kommer att behandla och dra tydliga gränser som visar vad jag på grund av bristande utrymme, tid, intresse och möjligheter kommer att utelämna ur den.

Gudsbilden i vardera berättelse avser de intryck läsaren får eller kan av Gud, genom Guds handlingar och eventuellt annat porträtterande av (för att inte säga vittnande om) Gud i den berörda texten. I en annan kontext är en gudsbild något stort, sammansatt under lång tid och

av otaliga intryck. En sådan gudsbild kan den här studien inte komma åt att undersöka, även om det var genom en fascination inför detta som jag inspirerades till studien. I ett sådant fall talar man om en individs egen gudsbild, en personlig syn på Gud, men den här studien avser alltså en analys av det sätt som Gud porträtteras och agerar på i utvalda texter, genom att analysera och tolka hur berättelserna berättas.

Sören Dalevi säger 2008 i en intervju med SVD kultur följande:

Eftersom en barnbibel för många inte bara är den första utan den enda gång de möter en bibeltext har den förstås en enorm påverkan på människors uppfattning om kristendomen(http://www.svd.se/kultur/litteratur/nya-tilltal-for-nya-lasare_1236775.svd.). Jag vill ta detta tillfälle i akt att föreslå en undersökning av just detta som vidare forskning inom ämnet.

1.4 Disposition

Slutligen något om uppsatsens disposition. Uppsatsen består av x kapitel. I det första har jag gått igenom mitt syfte och mina frågeställningar, jag har presenterat min metod, narratologi, och det material jag använt, alltså *Bibel för barn* och *Barnens stora pocketbibel*. I kapitel två ger jag en bakgrund genom att förklara vad som karaktäriserar en barnbibel, samt vad de texter jag analyserat egentligen är och vilken resa de har gjort innan de hamnade i min hand i form av två barnbiblar. Jag presenterar också övergripande forskningsläget inom området barnbiblar. De tre texter jag har valt ut kommer att analyseras, men inte diskuteras, i kapitel tre. Presentationen av textanalyserna kommer att delas upp i ett underkapitel per text, detta gör jag för att undvika att upplägget blir rörigt. Diskussionen kommer att föras i kapitel fyra, och den kommer både att behandla texterna var för sig och texterna gemensamt, för att på så vis tydliggöra svaret på mina frågeställningar om övergripande mönster, tendenser till hur gudsbilden framställs, och så vidare. I det avslutande kapitlet kommer jag att presentera eventuella slutsatser jag kunnat dra av mitt studium av de två barnbiblarna samt, i den mån det går, svara på mina frågeställningar. En sammanfattning av studien kommer också att finnas i kapitel fem, och efter den kommer säcken att knytas ihop, prosaiskt, med mina avslutande tankar.

2. Bakgrund, teori och forskningsöversikt

2.1 Vad är en barnbibel?

En modern barnbibel definieras utifrån tre utmärkande drag, enligt Dalevi (2007). För det första presenterar en barnbibel alltid ett subjektivt urval av bibelberättelser. För det andra är barnbiblar skrivna med ett berättarspråk som är särskilt anpassat för barn. Slutligen är också alla barnbiblar illustrerade. Detta gäller alla moderna barnbiblar, och således alltså de två som ingår i denna studie.

Här kan det också vara relevant att närmare specificera vad det är som står i en barnbibel, i detta fall i *Bibel för barn* och *Barnens stora pocketbibel*. Själva texten i *Bibel för barn* har gjort följande transformationsresa när jag börjar att arbeta med den:

Hebreiska/Grekiska grundtexter   Svensk bibelöversättning   Svenska *Bibel för barn*

Barnens stora pocketbibel har gjort denna transformationsresa:

Hebreiska/Grekiska grundtexter   Engelsk bibelöversättning   Amerikanska *The children's Bible Story Book*   Svensk översättning till *Barnens Familjebibel*   Svensk översättning till *Barnens stora pocketbibel*

2.2 Forskningsöversikt

Tyvärr har barnbiblar som forskningsområde i alla tider varit näst intill outforskat. På senare år har dock ett ganska stort intresse för barnbibelforskning väckts, särskilt i den tyskspråkiga världen, berättar Dalevi (2007). Bland verk med historisk inriktning tar Dalevi upp *Die Bibel als Schul- und Hausbuch für Kinder: Werksanalyse und Wirkungsgeschichte einer frühen Schul- und Kinderbibel im evangelischer Raum* (1984) samt *Teologische Realencyklopädie* (1990), båda skrivna av Christine Reents. 1994 påbörjades ett tyskspråkigt forskningsnätverk kring barnbiblar, med religionspedagogiskt perspektiv. Man bestämde att man skulle hålla ett symposium kring barnbiblar vart tredje år, 1997 hölls följaktligen det andra sådana symposiet.

Då inget av dessa arbeten finns utgivna på något annat än tyska, och inte alla av dem alls är tillgängliga för allmänheten, kan jag tyvärr inte gå in på någon närmare positionering av mitt arbete i relation till dessa verk.

Dalevi lyfter fram Ruth B. Gottenheimers *The Bible for Children: From the Age of Gutenberg to the Present* (1996) som ett pionjärbete. Arbetet är skrivet utifrån ett socialhistoriskt perspektiv och det finns tydliga kopplingar mellan Gottenheimer och de tyska religionspedagogerna (Dalevi, 2007). Hennes arbete undersöker barnbiblar ända från Gutenbergs barnbibel fram till idag och hon har tittat på hur de skiljer sig från Bibeln samt hur man kan läsa in centrala idéer och tankar från deras respektive tid. Nedan följer ett utdrag ur en sammanfattning av Gottenheimers stora arbete, skriven av Tucker (1996). Jag kan avslöja i förtydligande att många av de tendenser som hon noterat i sitt omfattande arbete också har dykt upp i min studie, som dock självklart inte ens kommer i närheten av att kunna mäta sig med hennes arbete, särskilt inte när det gäller mängd empiri.

Children's Bibles first came of age in the 16th and 17th centuries and were generally written by men with all the normal male prejudices of their times. Consequently, certain tricky moments in the text either disappeared or emerged as travesties of the original. Even Protestant editors, who believed strongly in making the Bible accessible to all worshipers, had no problems with occasionally falsifying the record for children. A potentially embarrassing incident like Noah's drunkenness vanished from most German and British children's Bibles. Roman Catholic versions kept it in, but added some face-saving excuses for this venerable worthy. A 1714 edition suggested that Noah became drunk only because the Flood had prevented him from taking wine for a year. A more sinister idea comes across in the handling of Abraham's near murder of his son Isaac, Christianity's Oedipal story-in-reverse. Isaac, described by Josephus as 37 years old at the time, was gradually infantilized over the years until he became the 8-year-old child familiar in pictures. Abraham with his knife upraised is therefore carrying a strong message to young readers about the way small children are entirely at their father's mercy. (Eventually, most editors either dropped this story or else softened it by omitting any mention of sacrifice.) Other grisly moments from the Old Testament, Ms. Bottigheimer observes, were treated with a mixture of blandness and moral confusion. The story of Jephthah's murder of his young daughter, as a result of an unwise vow made on the battlefield, was bafflingly described in 1915 as emphasizing "the providence of God Almighty, His justice and mercy." Lot's peace offering of his virgin daughters to the Sodom mob raging outside his house was said in 1824 to be "perfectly consonant with the usage of those times and countries . . . doing evil that good might come." His later incest with those same daughters, when it was described at all, was attributed to their depravity--in one example under the strange subtitle "Lot Loses His Chastity."

För min egen del har jag just Sören Dalevi som förebild för denna studie. Han är präst och lärare verksam vid Karlstad universitet och min största informationskälla är hans

doktorsavhandling i religionsvetenskap: *Gud som haver barnen kär?* Hur mitt arbete relaterar till hans ska jag förtydliga i kapitel fyra. I stora drag har jag dock gjort en undersökning mycket snarlik Dalevis – att använda mig av narratologi har jag tagit från Dalevi och förvisso hela idén till studien.

3. Resultat och analys

I detta kapitel, som är indelat i tre underkapitel, kommer jag att presentera och analysera texterna var för sig, och till viss del tillsammans, genom att dra en del analytiska paralleller mellan dem, men inte diskutera dem. Analysen kommer att ske med hjälp av min metod och utifrån mina frågeställningar. Diskussionen om vardera text och texterna tillsammans förs i kapitel fyra.

Nu är också tid att ta upp och förklara den terminologi tillhörande metoden som jag använder mig av, narratologin. Olika narratologer har myntat olika termer för samma eller liknande saker, och dessa har i sin tur översatts till svenska på olika sätt. Även min huvudkälla, Dalevi, har gjort egna översättningar och för enkelhetens skull väljer jag att använda mig av hans terminologi. Detta gör jag för att min studie baseras direkt på hans avhandling, vilket gör att hans terminologi är mest relevant för mig. Dessutom underlättar det för den intresserade läsaren som vill närmare undersöka Dalevi efter att ha läst min uppsats.

Så till själva terminologin och utförandet av analysen. Dalevi berättar (s.77-78) att man inom narratologi skiljer på fabula och berättelse. Detta är distinktioner mellan det berättade innehållet, vilket är fabulan, och själva berättandet, vilket alltså är berättelsen. Jag, liksom Dalevi, presenterar mina utvalda berättelsers fabula genom att ta ut händelserna från texten och placera dem i kronologisk ordning, i numrerad listform. Definitionen av en händelse lånar jag också från Dalevi (s.78). En händelse är en ”övergång från ett tillstånd till ett annat”. Det är ju givetvis så att en subjektivitet kommer in i samband med att man tar ut fabulan, skriver Dalevi (s.78). Olika människor väljer ju förstås att tolka vad en handling är på olika sätt, och på så vis kan samma berättelsers fabula skilja sig markant beroende på vem som behandlar den, och detta är enligt mig en relevant kritik mot metoden jag använder mig av, eftersom det är fullständigt möjligt att styra en analys åt ena eller andra hållet beroende på hur man tolkar fram berättelsens fabula. Detta ger vid hand att min subjektivitet måste tas i beräkning när man läser detta kapitel, men jag har hela tiden strävat efter att göra så likartade abstraheringar

av händelserna som möjligt, vilket är vad Dalevi (s.78) förklarar att han har gjort också. På detta sätt har jag hållit mig till det som är centralt för min undersökning, alltså mina frågeställningar, och anledningen till att vissa berättelsers fabulor t.ex. är avsevärt kortare än andra är just för att berättelserna i sina olika versioner är olika långa.

3.1 Skapelsen och de första människorna i Edens trädgård

Bibel 2000:

1. Gud skapar himmel och jord
2. Gud ägnar sex dagar åt att skapa allt som finns på jorden. På femte dagen skapar han man och kvinna (efter detta börjar Människan i Edens trädgård, 1MOS 2:5- 25)
3. Gud skapar människan igen, denna gång genom att forma henne från jord på marken och blåsa liv i henne, men denna gång skapar han bara en man.
4. Gud sätter människan i Edens trädgård och ger budet att människan får äta av allt utom av trädet som ger kunskap om gott och ont. Om mannen gör det kommer han att dö.
5. Gud säger att det inte är bra att mannen är ensam och formar av jord alla markens djur och himlens fåglar och låter mannen döpa dem.
6. Mannen döper alla djuren men fann inte någon som kunde vara honom till hjälp.
7. Gud försänker mannen i sömn och skapar kvinnan av ett av mannens revben (härefter börjar Människans olydnad och straff, 1MOS 3:1-24)
8. Ormen talar om för kvinnan att de inte kommer att dö om de äter av frukten från kunskapens träd, utan att de kommer att bli som gudar med kunskap om gott och ont.
9. Kvinnan ger in för frestelsen och äter av frukten.
10. Hon ger också frukt till sin man som också äter.
11. Deras ögon öppnas och de inser att de är nakna och knyter därför fikonlöv kring sina höfter.
12. Mannen och kvinnan gömmer sig för Gud som vandrar i trädgården på kvällen.
13. Han ropar på dem och mannen förklarar att de gömde sig för att de skämdes över sin nakenhet.
14. Gud frågar mannen om han har ätit av den förbjudna frukten och mannen skyller på kvinnan. Kvinnan skyller på ormen.
15. Gud förbannar ormen.
16. Gud förbannar kvinnan.
17. Gud förbannar mannen.

18. Mannen ger sin hustru namnet Eva.
19. Gud förvägrar människan möjligheten till evigt liv.
20. Gud förvisar människan ur Edens trädgård och sätter keruber och det ljungande svärdet att vakta vägen till livets träd.

Dessa bibelberättelser, som för enkelhetens skull från och med nu kommer att benämnas som en berättelse, och jag tycker att starka argument kan göras för att de är tre delar av samma berättelse, lämnar mycket att önska vad gäller tydlighet och konsekvens. Ett tydligt exempel på detta är att Gud skapar människan två gånger. Först skapar han man och kvinna som jämlikar, sedan skapar han enbart mannen och därefter kvinnan på ett förnedrande sätt: som en eftertanke då mannen behöver någon som kan tjäna honom tar Gud ett av mannens revben och gör en kvinna åt honom. Gud ansvarar också för att den första lögnen dras, i 1 Mos 2:15. Då hotar han mannen till lydnad genom att säga att han kommer att dö om han äter av den förbjudna frukten, vilket helt enkelt inte är sant. Gud har alltså redan visat en svår och negativ sida av sig själv, och när han sedan förbannar mannen och kvinnan för resten av evigheten och driver ut dem ur Edens trädgård, ja, då har vi kommit in på en gudsbild som kan bedömas vara olämplig för barn. Inom loppet av tre kapitel har Gud tagit ifrån människan evigt liv, paradiset på jorden och sett till att hon alltid kommer att lida. Som jag specificerat avser gudsbild de intryck man får eller kan få av bibelberättelsernas vittnande om Gud. I denna inledande berättelse hittar vi alltså en gud som ljuger och är oerhört hård och avvisande. Han säger till mannen att det är lika med döden att äta av den förbjudna frukten, men 1. Detta är inte sant, och 2. Straffet människorna får är kanske till och med värre än döden – ett liv av smärta, hårt arbete och lidande. Vi ser en gud som inte lagt fram alla korten på bordet och gömmer hela sanningen från sin skapelses krona. De första människorna har inga budord att följa. De har inte fått några direktiv om hur de ska förhålla sig till Gud (och inga andra människor heller, för den delen, förrän i 2MOS) och därför kan man se det som att de inte hade en aning om vad det skulle innebära att trotsa det bud som Gud har gett dem, särskilt efter att ormen har berättat att de inte kommer att dö om de äter av frukten. Är det rent spel? Vi ser också en gud som senare i Bibeln poängterar att han inte får sättas på prov, men är det inte så att sätter människan på prov genom att skapa den listiga ormen som leder till syndafallet? Skulle ett barn kunna likna det vid att en stor skål godis ställs fram på bordet, och sedan utfärdas ett förbud mot att någonsin äta det? Och är den aspekten något som en barnbibelförfattare har tagit med i beräkningen? Som vi ska se nedan har mina två barnbiblar valt två olika strategier för att behandla denna bibeltext.

Bibel för barn (s.8-14.):

1. Allt var tomt och tyst:
2. En vind börjar blåsa, det är Guds vind.
3. Gud börjar skapa.
4. Gud säger: ljus bli till! ett himlatak!, fast mark på jorden! med mera, tills allt utom människan finns.
5. Gud skapar människan genom att säga: Människor! Människor som liknar mig!
6. Gud välsignar människan och ger henne av sin kraft.
7. Gud planterar en trädgård i Eden och säger att människan inte får äta från kunskapens träd.
8. Ormen frestar kvinnan att äta från kunskapen träd.
9. Kvinnan äter av frukten.
10. Mannen äter av frukten.
11. Gud kommer till lustgården och människorna gömmer sig.
12. Gud ropar på dem och de kommer fram.
13. Mannen sa att kvinnan lurat honom att äta frukten och kvinnan säger att ormen lurade henne.
14. Lustgården stängs för människorna och Gud låter bevaka vägen till livets träd.

Berättelserna om skapelsen och Edens lustgård är som vi kan se betydligt kortare i *Bibel för barn*. Den har, som jag trodde, valt att bortse från några av de mer underligare inslagen i de bibelberättelser som den baserar sin egen version på. Man och kvinna skapas bara en gång, och kvinnan slipper skapas av ett revben. Ingenstans tar de upp att kvinnan skulle vara som ett ytterligare hjälpdjur åt mannen. Däremot tar de upp att Gud ljuger för sin skapelses krona, vilket talar om för mig att de kanske inte ser det på samma sätt som jag gör. Vidare hittar jag ett antal något subtila men ändå mycket relevanta skillnader. Kvinnan frestar eller lurar inte på något sätt mannen att äta av den förbjudna frukten. Han bara gör det (jämför punkterna nio och tio i respektive berättelse med varandra). Gud ställer inga som helst frågor om varför människorna gömde sig i *Bibel för barn* (jämför punkt elva och tolv i *Bibel för barn* med punkterna elva-fjorton i Bibeln). I *Bibel för barn* öppnas aldrig människornas ögon, som de uttryckligen gör i Bibeln. De inser alltså aldrig att de är nakna och känner alltså ingen skam inför varandra eller Gud. Faktum är att det aldrig specificerats att de är nakna i *Bibel för barn*, även om de är det i illustrationerna. Trots dessa flertalet olikheter, som vid närmare eftertanke

kanske inte är så små och subtila, är punkt fjorton i bibelberättelsen och punkt tretton i *Bibel för barn* väldigt lika varandra. Mannen i *Bibel för barn* beskyller alltså kvinnan för något som hon i denna version av berättelsen faktiskt inte gjort, som svar på en fråga som Gud i denna version av berättelsen aldrig ställde, för att förklara skam- och skuld känslor som de i denna version av berättelsen inte kände. Vidare har författarna valt att utesluta att Gud förbannar man, kvinna och orm. Gud kör inte heller ut människan ur Edens lustgård. Istället har *Bibel för barn* ett vagt konstaterande att ”lustgården stängdes för människorna” (s.14). En närmare titt på gudsbilden i *Bibel för barns* version av dessa inledande berättelser uppvisar en något otydlig gud. En gud som inte är lika uttalad och närvarande som den i Bibeln. En gud som inte anklagar eller förbannar. En gud som inte heller förlåter, förklarar eller förstår. En gud som på detta vis framstår som mildare och inte lika hård som i originaltexten, men å andra sidan knappt framstår som någonting alls.

Barnens stora pocketbibel (s.4-13)

1. Allt är tomt och tyst men Gud finns och är full av ljus och glädje.
2. Gud säger: låt det bli ljust.
3. Gud börjar skapa världen.
4. Gud täcker marken med gröna skott och blommor.
5. Gud fyller havet av fiskar, himlen av fåglar och marken fyllas av alla sorters djur.
6. Gud tar en handfull jord, formar en man och blåser in liv i hans lungor.
7. Gud talar till mannen: Du påminner om mig, du tycker om allt det vackra omkring dig, du kan visa kärlek osv.
8. Mannen öppnar ögonen och ser på världen. Gud säger att allt i den nya världen är gjort för mannen och säger att han ska använda den med förstånd.
9. Gud ger budet att mannen inte får äta från trädet som står mitt i Eden.
10. Gud skapar en kvinna åt mannen när mannen sover.
11. Mannen tar kvinnan i sina armar och ler mot Gud och säger: du har gett mig den vän att dela livet med som jag längtat efter.
12. Ormen frestar kvinnan att äta av frukten från trädet mitt i Eden.
13. Mannen dyker upp och skriker på kvinnan.
14. Kvinnan skrattar och säger åt mannen att smaka själv.
15. Mannen äter av frukten och han och kvinnan inser att de är nakna.
16. De klär sig i löv.
17. Gud ropar på mannen och kvinnan som upplever en ny känsla: rädsla. De gömmer sig.

18. Människan kryper fram och säger att han gömde sig för att han var naken.
19. Gud frågar om de ätit av frukten.
20. Mannen säger: det var kvinnan. Hon gav frukten till mig.
21. Kvinnan berättar att ormen lurat henne.
22. Gud förbannar ormen.
23. Gud förbannar kvinnan.
24. Gud förbannar mannen.
25. Gud gör kläder av djurskinn åt människorna och kör ut dem ur Eden.
26. Människan vandrar bort
27. Gud ställer en ängel med ett svärd av eld framför trädgårdens port.

I *Barnens stora pocketbibel* är dessa två berättelser längre än i både Bibeln och *Bibel för barn*. Som jag tidigare påpekat tror jag att *Barnens stora pocketbibel* är riktad till äldre barn, vilket jag tycker märks i dess version av dessa två bibelberättelser. Den är mer trogen originalberättelsen än *Bibel för barn* på många ställen. *Barnens stora pocketbibel* har dock ägnat sig åt något som *Bibel för barn* inte har; tillskrivandet av känslor och tankar till agenterna som inte finns i Bibeln. Det står på ett flertal ställen (eg. s. 8,9,10) att mannen är lycklig, förundrad, hungrig, trött och befinner sig i andra känslotillstånd som det inte finns någonting som tyder på i Bibeln. Detta är något som är relevant för min analys, och anledningen till att det inte dyker upp i fabulan är, som jag tidigare förklarat, att fabulan är ett uttag av händelserna i en berättelse i kronologisk ordning (se s.12). Vidare inleder *Barnens stora pocketbibel* sin berättelse med att hävda att Gud var full av ljus och glädje, vilket är det första av flera sätt att, berättelsens mörka sidor till trots, försöka befästa en bild av en glad och positiv gud. Flera sådana försök går att hitta. Se till exempel i punkt sju i *Barnens stora pocketbibel*, där Gud hävdar att han ser sin egen förmåga att uppskatta det som är vackert och visa kärlek i mannen. Denna observation av Gud är en utsvävning från författarnas sida, då det inte finns någonting jämförbart i Bibeln. I samma anda kan man på sidan tio läsa att ”På kvällarna brukade Gud vandra i trädgården. Han njöt av stillheten och tystnaden”. På sidan nio står det att ”bäst av allt var att Gud talade med honom”, vilket avser att mannen var så lycklig i Eden, och det bästa han visste var när Gud pratade med honom. Alla dessa efterkonstruerade känslor och tankar bidrar till att skapa känslan av ett paradiset och framställer Gud som en omtänksam fader, snarare än en ganska sval och neutral skapare som han är i Bibeln. På sidan tio står också att ”mannen och kvinnan älskade varandra. De var aldrig ovänliga och grälade aldrig”, vilket blir särskilt gulligt om man också tittar på punkt elva i

fabulan till *Barnens stora pocketbibel*. Detta kan man jämföra med 1 Mos 2:23-24 där mannen kommenterar följande om den nyskapade kvinnan: Den här gången är det ben av mina ben, kött av mitt kött. Kvinna ska hon heta, av man är hon tagen. Det citatet är också ett ypperligt exempel på vagheter i Bibeln som barnbibelförfattare måste ta ställning till. Vad menar mannen med ”den här gången”? Är det ett slags erkännande av att kvinnan och mannen först skapades som jämlikar, eller är det en jämförelse mellan kvinnan och djuren, som ju är av ett annat slag än människan och inte skapad av mannens revben? Författaren till *Barnens stora pocketbibel* hanterar detta genom att inte låta Gud skapa kvinnan av mannens revben, tillsriva kärlek mellan mannen och kvinnan och helt enkelt bortse från eventuellt sexistiska och possessiva kommentarer fällda av mannen. Från punkt tolv och framåt är *Barnens stora pocketbibels* fabula mycket lik Bibelns, och därmed väldigt olik motsvarande ställen i *Bibel för barn*. I den här berättelsen ser vi en gud som njuter av sin skapelse, relaterar till sin människa, och hittar många beröringspunkter mellan mannen och sig själv. En gud som vill ge mannen en vän att dela livet med. Min analys leder fram till att det här är en mycket faderslik gestaltning av gud.

Som jag skrev i början av det här avsnittet ser vi två mycket olika sätt som barnbiblarna har hanterat originalberättelserna för att, möjligtvis, uppnå ungefär samma effekt: en mer positiv gudsbild. *Bibel för barn* väljer att censurera och helt enkelt ta bort vissa delar, och *Barnens stora pocketbibel* väljer att lägga till saker som ljus och glädje till Guds väsen, kärlek mellan mannen och kvinnan och vänskap mellan mannen och Gud för att befästa den positiva gudsbilden men också en rent positiv bild av tillvaron i Eden. Eden må ha tolkats som paradiset på jorden, men precis som en närmare granskning av helvetet i Bibeln visar att det är mycket ospecificerat i originaltexterna, sägs det aldrig heller rätt ut i Bibeln att Eden är ett paradys. Men en stor ”selling point” för *Barnens stora pocketbibel* är dess miljöbeskrivningar, och i min analys kommer jag fram till att just beskrivningar av känslor och paradiset i sig, används för att i ett vidare perspektiv sälja in det underbara i Guds väsen. Han skapade det outgrundligt vackra Eden, och människan var så lycklig där. Kan dessa utsvävningar få motsatt effekt? Kan det framstå som än mer hemskt och orättvist, särskilt i ett barns ögon, att människan förvisas ur Eden, ju vackrare och underbarare det beskrivs? Detta kommer att diskuteras närmare i kapitel fyra.

3.2 Guldkalven

Bibel 2000

1. Folket inser att Mose dröjer och samlas kring Aron.
2. De ber honom att göra en gud åt dem som kan gå framför dem.
3. Aron tar emot guld av folket och gjuter en tjurkalv av det.
4. Folket ropar: Detta, Israel, är din Gud som har fört dig ut ur Egypten. De offerar till kalven.
5. Gud talar till Mose och säger åt honom att gå till sitt folk, för de har gjort något förfärligt.
6. Gud säger att han skall förinta folket men göra ett stort folk av Mose.
7. Mose försöker blidka Gud och Gud väljer att avstå från det han hotat med att göra.
8. Mose går ner från berget
9. Josua tycker sig höra stridsrop från lägret som Mose förklarar är sång.
10. Mose går till lägret och ser folket dyrka tjurkalven
11. Mose slår stentavlorna i bitar
12. Mose bränner kalven och maler ner den till stoff som han blandar i vatten och tvingar israeliterna att dricka.
13. Mose kräver en förklaring av Aron som säger: var inte vred, du vet hur de dras till det som är ont.
14. Aron förklarar hur kalven kom till.
15. Mose ställer sig i porten till lägret och ropar åt alla som är på Herrens sida att komma till honom
16. Alla leviter samlas kring Mose
17. Mose säger åt dem: så säger Herren: spänn på er svärden och (...) hugg ner bröder, vänner och grannar
18. Leviterna gör som Mose har sagt och mördar tretusen av sina egna.
19. Mose går tillbaka upp på berget och ber Gud om försoning.
20. Gud ger försoning, men lovar att dagen ska komma då Han ska gå till rätta mot folket för deras synd.

Den här berättelsen har många punkter som berörs av kärnan av min tes: Gud vill förinta sitt utvalda folk, guds utvalda måste blidka honom för att detta inte ska ske, folket tvingas först

att dricka en giftig blandning av guld och vatten och sedan manar Mose själv leviterna att hugga ner de sina. Hur återberättar man detta för ett barn?

Punkterna fem, sex, sju, fjorton-sjutton samt nitton i Bibelns fabula kommer, som ses nedan, inte att finnas med i barnbiblarnas fabula. Eventuell anledning till detta diskuteras i kapitel fyra. Denna bibelberättelse saknar i stort de anomalier som är lätta att hitta i t.ex. berättelsen om människan i Edens lustgård. Faktum är att den är väldigt rakt på sak. Det största problemet som jag hittar är att det saknas en koppling mellan att folket tror att Mose är död och varför de vill ha en ny gud. En närmare diskussion av detta kommer att föras i kapitel fyra. Vad vi har att göra med här en berättelse om vad som händer med det utvalda folket när de vill ha en ny gud och därmed gör sig skyldiga till avgudadyrkan, vilket är ett brott mot det första (och kanske viktigaste?) budet ”du skall inte ha andra gudar vid sidan av mig” (2MOS 20:3), men även mot det andra budet: ”Du skall inte göra dig någon bildstod eller avbild av någonting uppe i himlen eller nere på jorden eller i vattnet under jorden. Du skall inte tillbe dem eller tjäna dem. Ty jag är Herren, din Gud, en svartsjuk Gud, som låter straffet för fädernas skuld drabba barnen intill tredje och fjärde led när man försmår mig men visar godhet mot tusenden när man älskar mig och håller mina bud”.

Bibel för barn (s.78-79)

1. Folket väntar på Mose och börjar tro att han är död
2. Folket beklagar sig för Aron och ber honom att göra en gud åt dem som alla kan se.
3. Aron ber dem om allt deras guld och gjuter en kalv av guld.
4. Folket erkänner kalven som deras gud och ordnar en fest för den.
5. Mose går ner från berget
6. Josua tycker sig höra krigsrop, Mose säger att det är sång
7. Mose går till lägret och ser folket dyrka kalven
8. Mose blir rasande och slår sönder stentavlorna
9. Mose slänger kalven i elden
10. Mose vänder sig till Aron och kräver en förklaring.
11. Aron säger: du vet hur de här människorna är. De ville ha en ny gud.

Det ligger nära till hands att tycka att det finns en hel del i den här berättelsen som inte lämpar sig för barn. Ändå har författarna till *Bibel för barn* valt att ta med Guldkalven. Varför då? Det finns ju berättelser i Bibeln som inte innehåller massmord. Är berättelsen om Guldkalven

verkligen så viktig för förståelsen av den kristna guden att man vill att barn ska ta till sig av den? Och i så fall, varför väljer man att framställa den på detta ofullständiga sätt? Dessa frågor väcks när jag läser *Bibel för barns* version av Guldkalven, och jag kommer att försöka besvara dessa i kapitel fyra. Punkt ett till fem i *Bibel för barns* fabula är mycket lika punkterna ett till fyra i Bibeln. Faktum är att min genomläsning finner att berättelsen är mycket lik i originalet i allt som författarna har valt att ta med. Vidare har författarna valt att avsluta berättelsen efter Arons avfärdande av israeliterna ("du vet hur *de här människorna* är). På nästa sida i boken börjar avsnittet "Nya stentavlor", där en beskrivning av hur Mose gick upp på berget och fick nya stentavlor finns. Men rent narratologiskt, efter min avgränsning av vad *en* berättelse är, och även faktiskt, slutar berättelsen om guldkalven på detta sätt i *Bibel för barn*. Gällande gudsbilden i den här berättelsen i *Bibel för barn* blir det en aning problematiskt att utföra en analys därav, då Gud inte fick vara med alls i den här versionen. Jag analyserade gudsbilden i den här barnbibelns version av Skapelsen (och de relaterade berättelserna) som vag och otydlig. Som jag då tog upp stängdes bara lustgården för människorna utan att det refererades till vem som gjorde det, eller ens på vilka grunder. Hela saken slätas över med formuleringen. Här har man slätat över Gud helt och hållet. Jag försöker diskutera eventuella anledningar till detta i kapitel 4.

Barnens stora pocketbibel (s. 78-79, "Den gyllene tjuren")

1. Folket väntar på Mose och tror att han dött.
2. Folket bönfaller Aron att göra en nu Gud åt dem.
3. Aron blir rädd för folket och vågar inte säga nej.
4. Aron samlar folkets guld och smälter det för att tillverka en staty av en tjur.
5. Folket ordnar en fest för sin nya gud.
6. Mose är på väg ner från berget.
7. Josua tycker att ljuden från lägret låter som slagsmål.
8. Mose får syn på den gyllene tjuren och blir mycket arg.
9. Mose skriker på folket och krossar stentavlorna med budorden.
10. Mose krossar tjuren och maler ner den.
11. Mose blandar pulvret till vatten som folket ska dricka som straff.
12. Mose ber för folket.

I mitt uttagande av fabulan i denna berättelse blir den hela sju punkter kortare i *Barnens stora pocketbibel* än originalberättelsen. Det tyder på att samma *modus operandi* har använts här

som i *Bibel för barn*, nämligen en kraftig revidering av originaltexten, som i mycket liknar rent censorskap. Precis som i *Bibel för barn* är *Barnens stora pocketbibel* nära nog identisk med Bibeln på de punkter som de har gemensamt, och förutom nedmalandet av kalven och tvingandet av folket att dricka guldstoffet, så har *Barnens stora pocketbibel* valt att ta bort samma saker som *Bibel för barn*. I den här berättelsen har författaren inte heller broderat ut med känslor och tankar som han gjorde i skapelseberättelsen (se s.16-17), annat än i punkt tre i fabulan. *Barnens stora pocketbibel* har valt att tilldela Aron känsla rädsla, och det är av den rädslan för folket som han går med på att göra dem en guldstaty av en tjur. Denna rädsla finns inte med i Bibeln.

3.3 Erövringen vid Jeriko

Bibel 2000

1. Gud säger till Josua att han ger Jeriko och dess kung i hans våld.
2. Gud berättar för Josua hur han ska gå tillväga för att inta staden.
3. Josua talar till prästerna och folket.
4. Folket, prästerna och krigarna gör som Josua har sagt. De gör detta i sex dagar.
5. Den sjunde dagen tågar de sju varv och sedan säger Josua: Herren ger er staden. Vig allt i den åt förintelse, det tillhör Herren, men skökan Rachav och hennes familj ska skonas.
6. Folket höjer ett härskri och Jerikos murar rasar.
7. De intar staden och förintar allt och alla i den. Man och kvinna, ung och gammal huggs ned.
8. Josua ger order om att Rachav och hennes familj ska föras ut, och detta sker.
9. Hela staden töms på värdesaker och bränns sedan ned.
10. Josua förkunnar att den som tar för sig att bygga upp Jeriko är förbannad av Gud och priset ska vara hans förstfödde son.
11. Josuas rykte sprider sig över landet.

I Bibelns vittnande om Gud är vi nu inne Josuas bok, kapitel 6, vers 1. Gud har ju som bekant lovat Kanaans land åt sitt folk, första gången åt Abraham, och nu senast åt Mose (2MOS 6:2). Tyvärr är det ju så att Kanaans land inte är Guds att lova bort hur som helst, då det redan bor folk där, och har gjort det i tusentals år, så vitt det går att utröna. Mose har hunnit dö och israeliterna leds nu av Josua, och från och med att de korsar floden Jordan möter de stad efter

stad som måste intas. Jeriko är den första. Det krävs tio punkter för Bibeln att beskriva erövringen av Jeriko, barnbiblarna klarar av det på sex punkter vardera. Detta beror i stort på att barnbiblarna väljer att bortse från bland annat följande: staden Jeriko plundras på alla dess värdesaker, det finns en sköka med i bilden, allt och alla som finns i staden förintat och staden bränns till grunden, Josua förkunnar att Gud har förbannat Jeriko och belagt uppbyggandet av staden med straffet barnamord. I slutet av den här berättelsen i *Bibel för barn* (s.93), men inte i dess fabula, står det: Israels folk tog sedan den ena staden efter den andra och snart hade de tagit hela Kanaans land. Det är så författarna har valt att sammanfatta nästan hela Josuas bok, som uteslutande beskriver hur folket Israel under Josuas ledning intar, förintar och fördelar mellan sig Kanaans land. En mycket snarlik fras avslutar samma berättelse i *Barnens stora pocketbibel* (s.88). Problematiken som jag beskriver ovan, nämligen den att Kanaans land var aldrig israeliternas att inta, är ingen som uppmärksammas i någon av barnbiblarna. Det enda som folket israel, dess ledare och präster hade att stödja sitt anspråk med, var ett löfte från en gud som ingen annan än de själva trodde på, och, enligt min egen tolkning, knappt ens de (se kapitel fyra). Men jag förstår att barnbiblarna inte uppehåller sig vid detta. Det gör ju inte Bibeln heller.

I den här berättelsen agerar Gud genom sin utvalda, Josua. Han berättar hur Josua och folket ska gå tillväga för att kunna erövra staden, och sedan gör han inget mycket mer. Därför väljer jag att titta på hur texten i övrigt tar upp Gud, alltså hur och hur ofta någon gör något i Herrens namn, eller på annat sätt åberopar Herren. I vilken kontext tar Josua upp Gud? Vittnar han om Gud och i så fall hur? Själva texten tar upp Herren sju gånger totalt. Den första gången är när han berättar hur staden ska intas, fyra av dessa gånger är det Josua direkt och två gånger är det berättarrösten. De fyra gånger Josua talar om Herren är: när han ropar åt folket att Herren har gett dem staden, när han ger order om att allt i staden ska vigas åt Herrens förintelse, när han förklarar att alla värdefulla föremål ska tillägnas Herren och inte får tas av så att ingen olycka ska drabba Israel, och när han förestavar eden: förbannad av Herren är den som tar sig för att bygga upp Jeriko. Av detta går att se en gud med ett uppdrag, med en klar och tydlig avsikt – han har valt ut någon att erövra och plundra en stad i hans namn, och alla värdesaker ska föras fram till honom, och han ska personligen förbanna den som försöker bygga upp staden igen, kanske för att en stadsruin kan tjäna som exempel och bevis för vad som händer den som sätter sig upp mot honom. En stark och tydlig Gud, som inte är sen att viga åt evig död förintelse allt och alla som han anser stå i sin väg, precis som

första versen i Psalmen jag citerade i början tydliggör för de små som den psalmen är tillägnad. Berättelsen är rak och saknar ottyligheter som annars är frekvent i Bibeln.

Bibel för barn (s.78-79)

1. Josua för folket över floden Jordan.
2. Gud berättar hur Josua ska gå tillväga för att erövra Jeriko.
3. Josua för informationen vidare till folket.
4. De gör som Josua sagt
5. Den sjunde dagen faller Jerikos murar och folket drar in i staden.
6. Israels folk intar den ena staden efter den andra och har snart tagit hela Kanaans land.

Barnens stora pocketbibel (s.88 "Seger i Jeriko")

1. Hebréerna vandrar runt staden.
2. Den sjunde dagen ropar Josua: Gud har givit oss staden!
3. Folket blåser i sina basuner och Jerikos murar faller.
4. Hebréerna väller in i Jeriko och räddar Rahab och hennes familj.
5. De förstör resten av staden.
6. Ryktet sprider sig och folket kan snart ta resten av Kanaans land.

Analysen av de båda barnbiblarnas versioner av Erövringen av Jeriko görs tillsammans och jämförande i detta stycke, då de båda fabulorna nästan är identiska, och dessutom så väldigt korta. *Bibel för barn* lyckas sammanfatta Bibelns punkter fyra till tio med sin egen punkt fem: murarna faller och staden intas. *Barnens stora pocketbibel* har valt att ta upp den hjälpsamma skökan i det föregående kapitlet och specificerar att hon och hennes familj räddas. Dock berättar de aldrig vad exakt det är hon räddas ifrån. Hela JOS är ju mycket utförligt i sina beskrivningar av hur städer och folk vigs åt förintelse, se till exempel punkt sju i min fabula av denna berättelse (s.22). *Bibel för barn* saknar helt delen om Rachav/Rahab. Jag anser att det återigen är lämpligt att tillämpa begreppet censur på vad som har hänt mellan Bibelns originalberättelser och barnbiblarnas versioner. I övrigt kan man se det faktum att *Barnens stora pocketbibel* tar upp skökan som hjälpte Israeliterna, som ett tecken på att min bedömning av den varande riktad till äldre barn stämde. Analysen ovan om gudsbilden i den här berättelsen går inte att direkt applicera på barnbibelversionerna. Detta för att de återigen har valt att ta avstånd från hela konceptet Gud i dessa berättelser och rationalisera bort allt omnämnande om honom annat än att han berättar hur staden ska intas. Detta är inte tillräcklig

empiri för att jag ska kunna analysera den, annat än att kanske se att det sätt som Gud framträder i min analys av gudsbilden i originalberättelsen kan ha tätt sig för problematisk återigen, för att författarna ska ha velat ta upp den, då en barnbibel på många sätt är en förenkling av Bibeln också (Dalevi, 2007).

Detta avslutar resultat- och analyskapitlet. Jag vill sammanfatta mina resultat utifrån mina frågeställningar så här: Det finns tydliga indikationer på att gud framställs mycket annorlunda i de båda barnbiblarna än i Bibel 2000, vilket i förlängningen innebär att det är en helt annorlunda gudsbild som förmedlas genom barnbiblarna jämfört med Bibeln. I nästan alla instanser i mina utvalda berättelser där gudsbilden kan verka negativ genom att Gud gör eller säger svåra, obehagliga eller negativa saker, har barnbiblarna valt att bearbeta texten. Exempel på denna typ av textbearbetning är att andra delar av berättelserna förstärks, som vi kan se i beskrivningarna av hur underbart livet i Eden är i *Barnens stora pocketbibel*, eller att delar av berättelserna tas bort, som vi kan se genomgående i båda de undersökta barnbiblarna.

På dessa narratologiska presentationer och hermeneutiska analyser kommer jag att basera diskussionen som förs nedan.

4 Diskussion

I detta avsnitt kommer jag att föra en reflexiv diskussion om det framkomna resultatet. Jag kommer att försöka relatera mina resultat till min huvudkälla, Sören Dalevi (2007). Jag kommer att visa att jag anser att jag har uppnått mitt syfte och lyckats besvara mina frågeställningar, och jag kommer givetvis att förklara varför jag anser att jag har lyckats med detta. Kapitlet kommer att avslutas i en mer prosaisk anda med mina slutliga kommentarer och tankar.

Har jag då uppnått mitt syfte, och har jag lyckats besvara mina frågeställningar? Jag svarar gärna ja på båda dessa frågor. Mitt syfte var att genom en jämförande studie mellan Bibel 2000 och två utvalda barnbiblar undersöka den förmedlade gudsbilden i dessa verk, och det visade sig vara genomförbart. Dessutom visade sig min metod, narratologi, gå alldeles utmärkt att kombinera med en hermeneutisk tolkningsram, vilket var det bästa möjliga sättet jag kunde komma på att komma åt både byggstenarna i de olika berättelserna, men också vad

det var dessa byggstenar konstruerat, alltså betydelsen av berättelsen, med fokus på gudsbilden. Jag blev själv förvånad över hur mycket som till synes små ord, saker och formuleringar verkligen berättar en historia på många ställen, då jag aldrig tidigare gjort en djupdykning ner i bibelberättelser på det här viset. Naturligtvis är det också en välriktad kritik mot mina resultat, och också den diskussion som följer: jag har aldrig gjort någonting liknande tidigare, och har därför inte samma referensramar som t.ex. Dalevi eller någon av de tyska forskare och religionspedagoger som idag är ledande inom barnbibelforskningsfältet. Som försvar på detta måste jag understryka att jag inte har gjort vilka godtyckliga tolkningar och analyser som helst. Jag har närmat mig texterna genom via ett vetenskapligt förhållningssätt i syfte att lära mig mer, inte för nöjes skull eller liknande, och genom en/flera vetenskapliga metoder. Men detta är i sanning ingen naturvetenskaplig studie som kan befastas genom att samla stora mängder empiri eller genom att en vätskas reaktion med en annan i ett laboratorium med all önskvärd tydlighet visar att jag har rätt. Trots detta anser jag att min studie är lyckad, då jag har lyckats besvara mina frågeställningar, vilket jag tänkte förtydliga i detta kapitel.

4.1 Diskussion av det framkomna resultatet

Jag ämnar strukturera den här diskussionen kronologiskt och börjar därför med skapelseberättelsen och de efterföljande delarna (Edens trädgård och Människans olydnad och straff). Jag tycker att min presentation och analys tydligt visar att gudsbilderna skiljer sig åt i de tre olika versionerna av samma berättelse. I Bibeln hittar vi avvikelser som att Gud först skapar man och kvinna som jämlikar, och sedan skapas kvinnan igen av mannens revben som det slutgiltiga redskapet för mannen att använda sig av. Den gudsbilden som förmedlas kan tolkas som svårbegriplig just p.g.a. hur berättelsen är skriven. Det går också att se en gud som tydligt favoriserar mannen, och faktiskt tänkte på att skapa all världens djur innan han skapade kvinnan. Något sådant förekommer inte i de mer städade versionerna som återfinns i barnbiblarna. Ingen av författarna till de respektive barnbiblarna låter heller kvinnan skapas av mannens revben. Dessa två skillnader jämfört med Bibeln tyder på att man velat förändra kvinnans underlägsna ställning i förhållande till mannen, något som dock är ett genomgående tillstånd genom hela Gamla Testamentet. Den andra stora förändringen har Gud fått genomgå. Jag vill diskutera de båda barnbibeltexterna utifrån min frågeställning ”framställs Gud annorlunda i de två barnbiblarna än i Bibel 2000 och om det finns en skillnad i den gudsbild

som förmedlas i de två barnbiblarna jämfört med den i Bibel 2000, vad är den?” Till att börja med vill jag besvara den med ett ja. Min analys visar att gudsbilden som förmedlas av barnbiblarna är den av en mildare, mer fadersliknande Gud som inte egentligen straffar människorna för sin olydnad i *Bibel för barn* och som är full av ljus och glädje i *Barnens stora pocketbibel*. Fadersgestalten framträder särskilt tydligt i den senare, där Gud reflekterar över hur lika han och mannen är och hur många positiva egenskaper som de delar, på samma sätt en stolt far skulle kunna göra med sin son. Det är också med en fars önskan om lycka för sin son som Gud reflekterar över att mannen inte har någon vän att dela livet med, och därefter skapar kvinnan (sidan nio i *Barnens stora pocketbibel*). Här har författaren till barnbibeln också gjort en tolkning av originaltexten som mycket väl kan vara tänkt att framställa Gud i en mer positiv dager: I Bibeln är det inte uttalat Guds önskan att alls skapa en kvinna. Gud gör det för att ”mannen fann inte någon som kunde vara honom till hjälp” (1MOS 2:20). I *Barnens stora pocketbibel* är det alltså Gud själv som tänker: ”Trots att mannen kan leka med djuren och de kan hjälpa honom i trädgården, så har han ingen riktig vän att dela livet med”. Enligt min tolkning av denna texttolkning påverkar det gudsbilden till det bättre på två sätt. Dels för att Gud uttrycker en så tydlig önskan att göra något bra och fint för sin son, och dels genom att vittnandet om Gud blir mer positivt då hans första människor och deras tid tillsammans innan syndafallet framställs som att ha haft starka känslomässiga band mellan de olika agenterna (som jag har tagit upp beskriver *Barnens stora pocketbibel ett starkt och lyckligt äktenskap mellan mannen och kvinnan*) och varit fylld av välvilja. I den mån som något sådant är närvarande i Bibeln, kan man i vilket fall som helt se att *Barnens stora pocketbibel* har valt att förtydliga och förstärka detta.

Meningen med transformationen som författarna till *Bibel för barn* gjort med texten är säkerligen att berättelsen ska bli så lätt som möjligt för (yngre) barn att ta till sig. Det jag finner genom min analys är dock att berättelsen blir svårare att förstå. I *Bibel för barn*, vad har den förbjuda frukten egentligen för effekt på människorna? Det händer ju faktiskt ingenting när de äter av den. Varför skyller mannen på kvinnan, när hon faktiskt inte med ett enda ordar lockar eller pockar på mannen att äta av frukten? Mannen vet att de inte får äta frukten från träden i mitten av trädgården, men han väljer ändå att göra det. Dessutom frågar aldrig Gud varför människorna gömde sig för honom eller om de ätit av frukten. Varför stängs paradiset för människorna? Gud kommenterar inte ens mannens och kvinnans bekännelser om att de har ätit frukten. Jag tycker att dessa frågor är högst relevanta då svaren som finns på dem i Bibeln är själva förklaringen till syndafallet och varför människorna blir så hårt straffade av Gud.

Men det gör tydligen inte de fem författarna till *Bibel för barn* och inte heller förlaget Verbum, för eventuella svar i texten lyser med sin frånvaro. Jag menar att den här förenklingen och bearbetningen av originaltexten kanske i slutändan blir kontraproduktiv. Detta för att det finns många saker i Bibeln som vi aldrig riktigt kan vara säkra på, men vissa saker står riktigt tydligt i texten, som t.ex. hur Gud reagerade när han förhörde människan angående ätandet av den förbjudna frukten, och hur han reagerade när de erkände och hur dessa två faktorer ledde fram till att människan av Gud fördrevs ut ur Eden. Detta är en ganska dramatisk händelse i Bibeln, men helt klart en tydlig händelse med ett tydligt händelseförlopp. Kanske vill författarna till *Bibel för barn* påverka gudsbilden genom att förenkla texten, men deras förenklade, oavsett bakomliggande anledning, gör texten och händelseförloppet svårare att förstå. Alltså framstår kanske bearbetningen vid ett närmare granskande som kontraproduktivt, och det blir svårt att säga något om den förmedlade gudsbilden, då Gud knappt gör något alls i berättelsen.

Barnens stora pocketbibel har vidare tacklat den något svåra och otillgängliga gudsbilden i dessa första två berättelser genom att lägga till känslor och tankar som inte finns där i originalberättelsen. Jag vill argumentera för att resultatet av dessa utsvävningar är att bilden av paradiset förstärks och verkar ännu mer idyllisk än vad som framgår i bibeln. Jag vill argumentera för att avsikten med det kan vara att skapa en så positiv bild av Gud som möjligt innan han bestraffar, förbannar och kör människan på porten.

Jag går nu vidare med en diskussion av berättelsen Guldkalven. I bibeln är det en strukturerad, detaljerad och rak berättelse om hur Guds vrede genom Mose drabbar de avgudadyrkande israeliterna. Som jag nämnde i resultatavsnittet sidan 17, reagerar jag på den bristfälligt beskrivna önskan från israeliterna att få en ny gud gjord åt sig. Texten är full av luckor och tvetydigheter. Det framstår för mig som att israeliterna inte känner en koppling mellan sig själva och guden, även om jag i och med detta riskerar att göra mig skyldig till övertolkning. Mose är deras länk till guden eftersom guden väljer att bara tala till Mose. Mose har fått bud och lagar från Gud som han har förmedlat till folket, men deras känsla av att de har blivit utvalda till Herrens folk, sträcker sig bara så långt som till Mose. Han talar med Gud som berättar hur och vart han ska leda detta folk. Israeliterna har gjort allt som Mose har sagt åt dem, de har accepterat alla Guds bud, men det finns väldigt lite som tyder på att de faktiskt tror på denna gud. De följer Mose, som i sin tur följer Gud. Faktum är att mycket i andra Mosebok ägnas just åt att Mose har det jobbigt med folket Israel, eftersom de hela tiden vill

ha bevis för att Herren är med dem, och alltså så sent som 2MOS 32 (2MOS har 40 kapitel), som är kapitlet om Guldkalven, kräver israeliterna en ny gud av Aron bara för att Mose dröjer uppe på Sinai berg. Det jag slås av när jag läser texten är att istället för att ifrågasätta huruvida han själv, Gud, verkligen har gjort tillräckligt mycket för att förtjäna folkets dyrkan, väljer han att hota med att förinta sitt utvalda folk och istället göra ett nytt och stort folk av Mose, som blidkar sin gud. Denna problematik finns också med i båda barnbiblarna. De beskriver också hur folket tvivlar på Gud och gnäller på Moses. Dock är de mer sparsamma med hotelser om förintelse från Guds sida. Jag tror att de flesta kan hålla med om att massmord är någonting negativt och en problematisk sak att presentera för barn. Detta har, vilket jag har påvisat, samtliga barnbibelförfattare aktuella för min studie valt att hantera genom att helt enkelt inte presentera det för barnen. Som jag skrev i resultatavsnittet väljer *Barnens stora pocketbibel* att avstå från att lägga in känslor som inte finns där i bibeltexten, på det sätt som de gjorde i skapelseberättelsen. Resultatet av det blir att gudsbilden i den här berättelsen (i *Barnens stora pocketbibel*) blir mer neutral, än den framstod i skapelseberättelsen. Neutral då Gud inte verkar ha något investerat alls i händelseförloppet. Han visar inte alls att han bryr sig; han är så vitt vi vet inte ens en passiv åskådare.

Ingenstans i någon av mina barnbiblar tar författarna upp att Gud i den här berättelsen uttrycker att lämpligt straff för avgudadyrkan är mord/massmord. I originalberättelsen hotar Gud med att utrota hela sitt utvalda folk, men blidkas av Mose. Dock blir Mose så arg på israeliterna att han själv befäller leviterna att hugga ner sina bröder, vänner och grannar, vilket de också gör och det specificeras att tretusen israeliter mördas av sina egna den dagen. Att det är i linje med Guds vilja visas ju genom att Gud själv hotar med att förinta hela folket, och att han i MOS 34:19 talar så här: ”Du skall inte tillbe någon främmande gud, ty Herrens namn är Den svartsjuka, han är en svartsjuk gud”. Som jag undrade i resultatkapitlet - varför är en sådan här hemsk berättelse alls med i inte bara en, utan två barnbiblar? De visar ju konsekvent att de vill avstå från att berätta om mörkare delar av Bibeln för barn, så varför har den subjektiva urvalsprocessen alls resulterat i att de tagit med den här berättelsen? Genom de resultat jag fått och analysen jag gjort på de, har jag bildat en hypotes. Jag tror att författarna och redaktörerna till barnbiblarna har tänkt på något som Dalvei (2007) i sin avhandling illustrerar genom följande Graham Greene-citat på sidan 289: *förmodligen är det endast under barndomen som böcker har någon djupare påverkan på våra liv*. Detta citat är inget jag kan relatera till, då läsning är en stor del av mitt liv. Men det stämmer säkerligen för vissa människor, då många vuxna inte läser böcker och nästan ingen läser Bibeln. Det gör att jag

vill lägga fram följande hypotes: när människor som endast kommit i kontakt med barnbiblar, säg t.ex. *Bibel för barn*, i vuxen ålder påminns om den här berättelsen så är det den barnanpassade och reviderade versionen som de kommer att minnas. För att styrka min tes vill jag här citera Jenny Dobers och Helena Lind, som gemensamt har skrivit texten ”Är bibeln barntillåten?” i *Religionspedagogisk tidskrift*, nummer 25 (2012). Texten behandlar just barnbiblar, hur de bearbetas, deras eget förhållande till dem, och texten refererar ofta till Dalevi. Den här delen beskriver hur en av författarna inser hur påverkad hon alltid har varit av barnbibeln hon läste som barn:

Men jag fick ju förstås också med mig hela den teologi som genomsyrar just den barnbibel jag läste – vilket som för så många andra under 70-talet var Anne de Vries, Barnens bibel (Vries 1974). Och det helt oreflekterat, som om detta vore bibeln själv och varje enskild berättelse en självklarhet. Först när jag för något år sedan läste Sören Dalevis avhandling *Gud som haver barnen kär?* (Dalevi 2007) insåg jag hur mycket jag påverkats av det här. När jag läser Dalevis analys av de Vries inser jag att vissa bibelberättelser i mitt minne idag ligger närmre de Vries tolkningar än bibelns grundtext – trots att jag lagt år av teologiska studier, teologiskt arbete och bibelläsning mellan mig och lässtunderna i soffan med morfar. En sådan upptäckt gjorde jag till exempel med liknelsen om det förlorade fåret. (Luk 15:1-7) Jag ser framför mig hur herden lämnar sina 99 får tryggt inhägnade när han går för att söka det hundrade fåret. Med hjälp av Dalevi inser jag att i evangeliernas berättelse lämnar Jesus inte fåren i trygghet, utan i bergen (Matteus) eller öknen (Lukas). Min bild kommer från de Vries som skriver om hela berättelsen ur fårets perspektiv, ett får som beskrivs som ett dumt, olydigt lamm medan herden beskrivs som god och mycket ansvarstagande. (Dalevi 166-167) Versionen som präntats in i mig som barn överskuggar alla de textanalyser jag gjort i vuxen ålder.

Beskrivningen för mina tankar till indoktrinering, då de Vries verkar ha haft en tydlig avsikt med sin bearbetning av texten, och författarna styrker min tes att den gudsbild, och i ett vidare perspektiv även Jesusbild och bibelsyn, som förmedlas till barn via barnbiblar mycket väl kan vara den bild man har kvar resten av livet, även om den skiljer sig markant från den officiella Bibeln. Som jag tidigare påpekat finns det inte tillräckligt vetenskapligt material som kan styrka detta, men tendenserna som faktiskt kan påvisas öppnar för vidare forskning.

Att diskutera texterna om Guldkalven utifrån mina frågeställningar är lätt, då de båda texterna har bearbetats på ett mycket snarlikt sätt. Vilket leder till att jag kan säga att ja, gudsbilden som förmedlas är annorlunda och återigen har den ändrats till något mer positivt, eller kanske i det här fallet, något mer neutralt. Nu är det ju visserligen Mose som beordrar nedhuggandet av guds folk i bibeltexten, men hur ska vi tolka det på något annat sätt än att han gör det på grund av de bud som Gud har förmedlat till honom, och faktiskt *bara* honom då ingen annan av israeliterna kan höra hans röst? Och bortsett från detta så utelämnar dessutom båda

barnbiblarna att Gud hotar att göra just detta själv, men då hela folket, vilket, antar jag, skulle innebära att Josua också skulle ha strukit med, och vem hade då lett israeliterna in i Kanaans land? Det finns vidare ett tydligt mönster i hur barnbibelversionerna har anpassats: de har utövat censorskap och utelämnande av de delar av berättelsen som de, troligtvis, också funnit olämpliga för barn. De delar av berättelsen som de har valt att återge är däremot i stor utsträckning mycket trogna originalet, vilket jag tolkar som att det inte är berättelsen i sig de har problem med. Det här är ju en av de mer kända berättelserna ur Bibeln, och jag har gett min tolkning av varför deras subjektiva urvalsprocess av bibeltexter har lett fram till att de valt att ta med den, men utesluta dess obehagliga sidor.

Och så till berättelsen om erövringen av Jeriko, som i mångt och mycket kan diskuteras mycket snarlikt berättelsen om Guldkalven, då båda barnbiblarna igen har följt samma mönster. Av resultaten jag presenterat kan konstateras att det är tydligt vilka delar barnbibelförfattarna har velat ta bort. I *Bibel för barn* ser vi ett överslätande sätt att göra detta: de skjuter undan alla eventuella detaljer genom att uttrycka erövringen av Jeriko: (...) murarna rasade så att folket kunde dra in i staden (s.93). Detta är samma taktik, om jag får uttrycka mig så, som använts vid återberättandet av Edens lustgård, då de avslutade berättelsen med det vaga: Och lustgården stängdes för människorna. *Barnens stora pocketbibel* tar två avsnitt (s.85) innan ”Seger i Jeriko” upp hur israelitiska spejare tar sig in i Jeriko och får hjälp av skökan som i denna bok heter Rahab (hon heter ju Rachav i Bibeln) och att hon sedan räddas ut ur staden, medan *Bibel för barn* helt har strukit henne. Förutom denna aspekt har barnbibelförfattarna bearbetat denna originaltext på ett vid det här laget väntat sätt.

4.2 Diskussion av de båda barnbiblarna i helhet

Jag vill också diskutera de båda barnbiblarna var för sig, en övergripande diskussion utifrån mina frågeställningar om samtliga utvalda berättelser i vardera bok. Jag börjar med *Bibel för barn*.

4.2.1 Diskussion av *Bibel för barn*

Det ord jag kommer att tänka på vad gäller den gudsbild som jag har uppfattat att *Bibel för barn* förmedlar är ”vag”. Denna bok, som är riktad till yngre barn, har varit mycket noga med att ta bort de originaldelar av berättelserna som kanske har gett mig min gudsbild. Jag hade

som frågeställning hur bibeltexterna återberättas i de två barnbiblarna, och som jag har visat på är det ganska fritt återberättade. I de berättelser jag har tittat på dör ingen, Gud förbannar inga människor och han hotar ingen till livet i *Bibel för barn*. Jag vill dock uppehålla mig vid vad detta gör med berättelserna i sig. Som jag visade på sidan fjorton och diskuterade på sidan tjugotre anser jag att berättelsen om människan i Edens trädgård blir svårare att förstå, om man verkligen analyserar den, i *Bibel för barn*, eftersom Gud inte blir arg på. Ingenting i texten tyder på detta och texten saknar också omnämnande om att det är Gud som förvisar mannen och kvinnan från Eden (...”lustgården stängdes” snarare än ”Gud stängde lustgården”). Gud utfärdar inget straff. I Guldkalven i *Bibel för barn* finns Gud överhuvudtaget inte med. Han är inte alls en agent eller för den delen en aktör i bokens återberättande av den här berättelsen som jag trodde när jag valde den. Han är helt utesluten ur berättelsen. Här har man alltså valt att inte bara barnanpassa Guds väsen utan helt rationalisera bort honom. Varför gör man det? I Bibeln förekommer Gud i denna berättelse på två ställen. Det första är när han berättar för Mose vad folket håller på med, hotar med att förinta dem alla och sedan blickas av Mose. Den andra gången är när Mose går tillbaka upp på berget för att be om försoning, och Gud lovar att han en dag skall gå tillrätta med folket för deras synd. Gamla Testamentet ska vittna om Gud, men här har författarna uteslutit Gud helt från en berättelse som helt klart kan tolkas ganska odramatiskt, nämligen som ett understrykande av hur viktigt det är att följa Guds bud och särskilt det första, då Herren är en svartsjuk gud. Så vad vittnar då den här berättelsen om? Jag reflekterar över att berättelsen närmast blir positiv; det är fel att dyrka avgudar, vilket är vad kalven är. Mose blir arg och har sönder kalven. Sedan händer ingenting mer. Det är ju ett mer fördelaktigt slut om avsikten med återberättandet är att ge en bild av Gud som lämpar sig för barn i åldrarna fem till åtta år.

4.2.2. Diskussion av *Barnens stora pocketbibel*

Någonting som verkligen är utmärkande för hela *Barnens stora pocketbibel* är dess detaljrikedom. Illustrationerna är mycket fina och detaljerade, och de allra flesta berättelser, alltså inte bara de jag har undersökt i denna studie, är berikade med många detaljer och ett rikt och målande språk. Detta lyckas författaren (och även översättaren) med samtidigt som han ser till att hålla språket på lämplig nivå för lite äldre barn och kanske även för barn i tidiga tonåren. Miljöbeskrivningarna är slående, och tillsammans med de fina bilderna lyckas boken verkligen skapa en känsla av de platser Gamla Testamentet (och även nya) utspelar sig på.

Och det är just på grund av denna bedrift, som är beundransvärd, som det för mig blir så slående hur illa dolt det är att stora och väsentliga delar av berättelserna har plockats bort. Bibeln i original är ofta ganska neutral och distanserad i sitt berättarspråk, och det har kanske författaren uppfattat som ett problem, för han har varit så duktig på att fylla ut sådana aspekter av berättelserna. Men då jag tittar på mina utvalda berättelser i Bibeln respektive *Barnens stora pocketbibel* finner jag följande mönster: där Bibeln verkligen går in för att beskriva förödelse av olika slag, hoppar barnbibeln ifråga över allt sådant, och blir okaraktäristiskt vag, i likhet med *Bibel för barn*. Jag går vidare med en detalj jag noterade på sidan nitton, nämligen att författaren till *Barnens stora pocketbibel*, i likhet med hur han har gjort tidigare, väljer att lägga en känsla till Arons beslut att uppföra en avgud åt folket. På sidan 78 i boken står det som följer: ”De bönföll Aron, Moses bror, att göra en gud åt dem. Aron blev rädd för folket och vågade inte säga nej”. Jag vill understryka att detta inte föregås av någon form av våldsamt eller hotfullt beteende från israeliterna, och denna känslodetalj finns inte med i Bibeln. Aron bara tillverkar en ny gud åt folket. Varför har barnbibelförfattaren gjort så? Jag vill här citera Dalevi (s. 76, 2007), angående hur Bibeln är uppbyggd och vad som händer när man återberättar en historia, för dessa två faktorer kan svara på den frågan:

När man gör en omskrivning av en bibelberättelse, när man ”översätter” den till barn genom att berätta med egna ord, tvingas man till tolkning vare sig man är medveten om det eller ej.[...] Dessutom gör en text som bibeltexten, ofta full av tomrum, att jag lockas till något som Genette kallar för transmotivering, d.v.s. fylla ut traditionen med tolkningar och motiv som från början inte fanns i texten. [...] Många barnbibelförfattare tycks vara omedvetna om vilket stort ingrepp det är att återberätta en berättelse.

4.2.3. Hur relaterar mina resultat till Dalevi (2007)?

Jag tänkte på ett övergripande sätt sätta mina framkomna resultat i relation till Dalevi, för att se vilka beröringspunkter våra arbeten har, och för att sätta in mina resultat i ett större perspektiv, vilket bland annat är bra för validiteten i min uppsats.

Huvuddragen som Dalevi får fram i sin undersökning angående gudsbilden är:

Gudsbilden i t.ex. Första Moseboken är mångtydig och svår, med en Gud som är oförutsägbar i sitt handlande och i sina befallningar. I jämförelse med detta får barnbiblarna sägas stå för en betydligt mer enhetlig gudsbild, en gudsbild som dessutom behåller sin relativa enhetlighet oavsett vilken biblisk bok det är som behandlas. I studien blev det dock tydligt att gudsbilden såg ganska olika ut i barnbiblarna. I *Barnens bibel* fanns en påtaglig betoning på att Gud är god, och att vad Gud vill alltid är det bästa. Påverkan från sagogenren gör dessutom att det inte finns rum för några nyanser i den bilden. När guds agerande därför kan uppfattas som tvivelaktigt,

löses detta genom att andra karaktärer får ta på sig skulden, exempelvis Kain, eller att berättarrösten aktivt går in och förklarar vad en till synes hemsk befallning från Gud egentligen handlar om. [...] Följden av denna gudsbild blir att när hemska saker sker i berättelsen, så sker de av två skäl: antingen därför att en ond människa gjort en ond handling (Kain dödar Abel) eller också därför att Gud straffar någon som gjort en ond handling [...].

Bibeln i berättelser och bilder har inte samma enhetlighet i sin gudsbild [...]. Gud är stundtals motsägelsefull i *Bibeln i berättelser och bilders* version av gamla testamentet, och vissa av de dubbeltydiga inslagen i gudsbilden från Första Moseboken behålls, vilket blev tydligt inte minst i textanalyserna om Kain och Abel och Abraham och Isak. [...] Ett bra exempel som tydligt åskådliggör denna Guds outgrundlighet är berättelsen om Abraham och Isak, där det konstateras att Abraham inte ”vågade” säga nej till Gud (s 37). I motsats till *Barnens bibel* fokaliseras inte heller genom Gud; läsaren får därmed inte känna Guds tankar, och Guds befallning och motiven till befallningen är lika outgrundliga som i bibeltexten.

Huvuddragen i mina resultat har en del gemensamt med Dalevi, men det är också tydligt att barnbiblarna som jag har undersökt är annorlunda utformade än de i Dalevis undersökning. Liksom Dalevi konstaterar om *Bibeln i berättelser och bilder* kan jag se att gudsbilden i *Barnens stora pocketbibel* är mer mångfacetterad än den i *Bibel för barn*. Detta för att *Barnens stora pocketbibel* i de berättelser jag har analyserat (och även i resten av boken, även om min studie inte omfattar hela) i större utsträckning än i *Bibel för barn* väljer att ta upp sådant som kan få läsaren att ifrågasätta Guds godhet. Detta kan t.ex. illustreras av Guds förbannande av människan i berättelsen om syndafallet, som ju bekant ströks helt ur *Bibel för barn*. Ett annat exempel är att Moses straffar israeliterna i berättelsen om guldkalven, även om det inte är i närheten så hårt som straffet i *Bibeln*. *Bibel för barn* har överlag mycket mindre gudsbild att tala om. Det finns ingenting att säga om varför hemska saker händer och vilken roll Gud i så fall skulle ha i det, för det händer ingenting hemskt. Taktiken för att hantera sådant som skulle kunna få läsaren att ifrågasätta Guds godhet är att helt enkelt se till att sådant inte förekommer. Detta är återkommande genom hela boken. T.ex. avstår *Bibel för barn* helt från att ta upp Kain och Abel, Hagar och Ismael och hela episoden då Abraham blev beordrad av Gud att offra Isak. Resultatet blir en svårdefinierad gudsbild, en gudsbild som är svår att beskriva, eftersom *Bibel för barns* Gamla Testamente ägnar sig åt så lite vittnande om Gud. De har i så hög grad tagit bort Gud ur berättelserna, och pacificerat honom i den mån han är med, att det intressanta och analyserbara resultatet är just detta: hur svårt

det blir att säga något om hur Gud är, då han så ofta är obeskriven, passiv och utelämnad.

4.3 Har jag uppnått mitt syfte och besvarat mina frågeställningar?

Under denna rubrik tänkte jag, ganska kortfattat, förtydliga att jag har kunnat besvara mina frågeställningar angående hur Gud framställs i de två barnbiblarna samt hur de har återberättat bibeltexterna. Mina frågeställningar gällde en jämförande studie mellan två utvalda barnbiblar och Bibeln, och således kan svaren på mina frågor inte appliceras på barnbiblar i allmänhet, även om Dalevis avhandling visar på mycket liknande tendenser, och avhandlingen behandlar också större och fler aspekter, så som vad den transformerade gudsbilden får för teologiska implikationer, hur barnbiblarna speglar barnsynen för den tiden då de skrevs och mycket annat. Det faktum att jag har kunnat notera liknande resultat som Dalevi pekar på att det finns trender i hur barnbiblar utformas, och att det är illa att det är ett så förbisett forskningsfält i Sverige, men även internationellt.

Jag har genomfört diskussionen utifrån mina frågeställningar, och jag anser att jag har lyckats besvara dem, och jag har försökt att sätta in mina resultat i ett större sammanhang. Jag har spekulerat lite i vad mina resultat egentligen innebär, alltså, varför barnbibeltexterna ser ut som de gör, och om det kan ha någon större effekt och inverkan på människor som tagit del av barnbiblar när de var små, men att söka några säkrare svar på sådana frågor, som jag absolut inte kunde hindra från att dyka upp under arbetets gång, lämnar jag åt framtida studier, mina egna eller någon annans.

4.4 – Avslutning

Vad har jag då lärt mig av min studie, och vad av mina nya kunskaper kan jag ta med mig som blivande religionslärare? Först och främst har jag upptäckt hur oerhört intresserad av ämnet barnbiblar jag är, och jag hoppas att jag i framtiden välkomnas av något universitet så att jag kan forska vidare inom ämnet på en mer omfattande skala.

Vidare känner jag att jag har hittat någonting som jag väldigt gärna vill ta upp i min framtida undervisning på gymnasienivå. Enligt våra nya styrdokument ska vi avsätta övervägande mer tid åt kristendomen, och det känns för mig väldigt naturligt. Och här har jag hittat en för mig

helt ny aspekt av kristendomen och dess heliga skrift som jag tror lämpar sig att aktualisera i undervisningen. Någonting som jag har lagt märke till när jag har haft praktik och även vikarierat i ämnet ute på gymnasiet, är hur lätt eleverna tar till sig nya insikter och nya fakta angående saker som, så att säga, har funnits mitt framför näsan på dem under väldigt lång tid, och hur spännande de tycker att det är. Jag kommer aldrig att glömma när jag undervisade en klass om judendomen, och vi pratade om antisemitism. Jag ville medvetandegöra dem om hur otroligt länge antisemitism har funnits, och att det på många nivåer är en integrerad del av västerländsk kultur och ofta på diskreta av sätt. Jag illustrerade detta genom att visa dem bilder på karaktären Gargamel från smurfarna som är en judekarikatur (Bueno, 2011). Jag frågade dem också om de kom ihåg varför Gargamel egentligen hela tiden vill ha tag i smurfarna, vilket ingen mindes. Men när jag påminde dem om att han vill göra guld av smurfarna, var det som att se ljuset tändas bakom ögonen på dem. De kunde så tydligt se att dessa båda karaktärer var ren antisemitism, och de verkade bli mycket förvånade över hur de kunnat undgå att lägga märke till detta. Även de mest ointresserade eleverna satt riktigt raka i ryggen och var aktiva under diskussionen som följde, och jag kände ända in i märgen att jag hade lärt dem något, även om den kunskapen kanske inte skulle gå att mäta genom ett prov. Det kändes oerhört bra, det var för just sådana stunder som jag ville bli lärare ända från början. Liknande ögonöppnande insikter följt av mycket intressanta diskussioner, tror jag kan bli följden av att läsa igenom en bibeltext och sedan jämföra den med samma berättelse från flera barnbiblar. Det skulle kunna vara ett kort grupparbete, och jag tror att många av eleverna skulle fascineras av det de skulle kunna upptäcka. Jag är säker på att ett sådant arbete skulle väcka många frågor och tankeprocesser hos eleverna, och jag är av den åsikten att det är fantastiskt att inte bara lära ut fakta, utan att kunna få eleverna att tänka, reflektera, undra och resonera kring det ämne man undervisar dem i, vare sig det är engelska, matte, religion eller något annat.

Har jag då lärt mig något om barnbiblar och hur de fungerar? Ja, jag har tack vare flera av mina källor lärt mig vad som karakteriserar en barnbibel och jag har fått lära mig om företeelsen i stort. Men de resultat som jag har fått fram är bara applicerbara på just de två barnbiblar som jag har valt att arbeta med, vilket också framgår av mitt syfte. Och som sagt, jag vill gärna forska vidare inom ämnet, för just nu känns det som om jag är mitt uppe i paradoxen ”ju mer jag lär mig desto mer inser jag att jag ingenting vet” som är välkänd. Jag tror dock att de obesvarade frågor som skrivandet av denna uppsats har väckt i mig är bra att ta med mig och hålla i bakhuvudet. Jag tänker på ett inlägg av Sören Dalevi som han skrev

2005 på svenska kyrkans hemsida, alltså innan han började skriva sin avhandling (<http://www.svenskakyrkan.se/24tretton/bibel/barnbibel.shtml>). I inlägget verkar han antyda att det viktigaste man kan göra som vuxen i kontakt med barnbiblar är att helt enkelt läsa dem innan man delar ut dem till barn, och att en barnbibel endast är en fantastisk möjlighet att förmedla kristen tro till de (barn) som inte har någon större uppfattning än om kristendomen. En avhandling senare och han är inne på ett helt annat spår. Han har helt klart lärt sig mycket genom sitt arbete med att doktorera, och hans ställningstagande till barnbiblar har helt klart avsvannat i sin entusiasm när han lagt alla sina kort på bordet. På sidan 288 i hans avhandling står att läsa:

Nya bibelöversättningen, Bibel 2000, tog många år att slutföra. Det sågs som en självklarhet att det krävdes filologiska specialister, hermeneutisk expertis och språkvårdare för att översätta bibelns texter till en ny tid. Vad gäller barnbiblar ställs däremot inga motsvarande krav. Vad som helst kan delas ut och läsas som "bibel" för barn, med följden att vad som helst också delas ut och läses som "bibel" för barn.

I total motsats till Dalevi hade jag inledningsvis ett negativt förhållningssätt till barnbiblar. Både han och jag verkar ha kommit ut på andra sidan ödmjukare inför våra tidigare åsikter. Jag vet med säkerhet att jag vill ta reda på mer om ämnet.

5 Källförteckning

Bibliografi

- Aspelin, K. *Textens Dimensioner: Problem & Perspektiv i Litteraturstudiet*. Stockholm. Pan. 1975.
- Bueno, A. *Le petit livre bleu, analyse critique et politique de la société des Schtroumpfs*. Paris. Hors Collection. 2011
- Dalevi, S. *Gud som haver barnen kär? Barnsyn, gudsbild och Jesusbild i Barnens bibel och Bibeln i berättelser och bilder*. Stockholm. Verbum. 2012
- Hellgren, S övers. *Barnens stora pocketbibel*. KM&Bornelings.2007.
- Karlberg, K. Wernwolf, I. Östh, L. *Bibel för barn*. Stockholm. 1995.
- Svenska Bibelsällskapet. *Bibeln*. Stockholm. Verbum.2000.

Internetkällor

- Dalevi, S, *Strategi i barnbibelarbetet* <http://www.svenskakyrkan.se/24tretton/bibel/barnbibel.shtml>
Hämtad 2013-01-10
- Dobers, J, Lind, H, *Religionspedagogisk tidsskrift 25(1),6-7: Är Bibeln Barntillåten?*
<http://www.rpi.se/pdf/RPT/RPT25Web.pdf>
Hämtad 2013-01-10

- Risberg, A, *Nya Tilltag för Nya Läsare* http://www.svd.se/kultur/litteratur/nya-tilltal-for-ny-lasare_1236775.svd
Hämtad 2012-12-05
- Tucker, N, *The Bad Book* <http://faculty.plts.edu/gpence/2490/PDF/badbook.pdf> Hämtad 2013-01-21